

вже добрі (себто не всі)“. Коли ж скажемо: „Позабрав яблука, що були вже добрі“, то се значить, що всі яблука були добрі. Що до „який“, то воно займає середину між „котрий“ і „що“ і не має в собі такого різкого одтінку. Коли скажемо: „позбрав яблука, які були вже добрі“, то звідси не видно, чи всі вони були такі, чи тільки деякі споміж них.

Отож і всі закиди, які я мав поробити д. Н—ові; нехай він міні вибачить, що я не цитую сторін книжок, про які згадую: се тому, що пишу оці рядки не в кабінеті, а в дорозі, де нема жадних книжок фільольогічних під руками. Та сподіваюся, що д. Н. повірить мені і без цитат.

Звенигородка в Київщині 15 27 юля 1901.

А. Кримський.

### III. Московська ластівка на Галицькій Русі.

Літом сього року вийшла у Львові книжечка пз. Червоно-русскіе отзвуки, стихотворенія Д. Н. Вергуна. Львовъ 1901. 8<sup>о</sup> стор. 143. Отсей томик поезій — бодай по думці видавців, себто „Литературнаго кружка при галицко-русскомъ студенческомъ обществѣ Другъ“ у Львові, має мати епохальне значіне, має бути початком нової літератури чи радше нового відламу „общерусской“ літератури, має доказати, „что Червонная или Галицкая Русь производитъ не однихъ только „украинофильскихъ“ или „русько-украинскихъ“ поетовъ, пишущихъ на языкѣ Шевченка, но и пѣвцовъ общерусскихъ, выливающихъ свои звуки и на языкѣ Пушкина и Гоголя“. Доказати сю аксіому для видавців чомусь дуже важно, бо для сього вони хапають ся аж фальшованя фактів. Вони з натиском повторяють, „что усвоеніе общерусскаго литературнаго языка вовсе не трудно для галицкаго малоросса, хотя бы ему и не приходилось жить въ Россіи, а въ уголкѣ русскої земли, гдѣ каждая общерусская книжка считается чуть ли не клеймомъ государственной измѣны Австріи. Правъ былъ Б. А. Дѣдицкій, издавъ въ 1866 году брошюру: „Въ одинъ часъ научить ся малороссу по русски“. Бідні видавці забувають, що на сей доказ треба було таки ждати від 1866 аж до 1900 р., значить, що

Дідицького „одинъ часъ“ тяг ся цілих 34 роки. Далі вони прибрехали, що вчити ся великоруської мови у нас так дуже трудно; промовчали, що д. Вергун виховував ся в ставропигійській бурсі, куди свого часу навмисне спроваджувано великоруські підручники мови і стилю для вихованців; не піднесли того, що д. Вергун зважив ся друкувати свої російські вірші аж тоді, коли кілька разів побув у Росії, познайомив ся з масою Росиян і привик до живої російської мови. А результат? Видавці таки ще не певні, чи д. Вергун добре пише по великоруськи і віндикують йому право або не знати як слід по великоруськи, або вносити свої червоноруські зврати в великоруську мову. Ну, що сказали би Німці або Поляки або Чехи, коли-б якому Червонорусови прийшла охота з такими претензіями влазити в їх літературу? Великоруси, що пробували писати по українськи (д. Корш у Москві) не заявляли ніколи таких претензій.

Ну, та нехай і так, що книжечка д. Вергуна дає повний доказ на те, що галицькому Русинови можливо писати по великоруськи. А по що властиво здав ся сей доказ? Іншими словами: для кого написана і видана книжечка д. Вергуна? Чи Великоруси признають її своєю, побачуть у ній збогачене рідної літератури, про се сьміємо сумнівати ся. А в Галичині по за кругом спеціальної невеличкої парафії „молодо-Москалів“ вона також ледви чи піде, навіть серед тзв. москвофілів. Значить, доказ даний книжкою д. Вергуна — чисто теоретичний. Далеко лекше було-б дати доказ, що галицький Русин потрафить написати вірші по польськи, по німецьки або по латині, а результат сего доказу все був би один: що чоловік своїми мовними здібностями значно перевищав попуґая і може в певнім часі сьак-так опанувати яку хочете мову і надряпати нею книжечку не зовсім поганих віршів.

Роздивляючи книжечку д. Вергуна я не буду чіпляти ся його мови — нехай вона буде собі й архипрегарна великоруська, — а передам вражінє, яке зробили на мене його вірші своїм змістом. Вражінє се досить невиразне. Хто начитав ся російських поетів, сучасних і давнійших, той відразу завважить у Вергунових віршах брак власного тону, власної індивідуальности: се якась мозайка, де обік власного безбарвного клию вам здибають ся на кождім кроці ремінісценції то Пушкіна, то Рилєва, то Лермонтова, то Некрасова, то Надсона, то Хомякова. Разом із сим і сам поет являєть ся перед нами в ріжних костюмах: раз він борець, що

бажає присвятити свій „выстраданный стихъ“ тільки „горестямъ и мукамъ“ (ст. 16), то знов він поет-пташина, що не вяжеся ніякими законами і живе тільки своїми піснями (ст. 51); раз він великий патріот, що кличе :

За Русь, за Русь, святую Русь  
Впередъ на бой, никто не трусь... (ст. 128),

то знов великий песиміст, що кличе :

Не вѣрь, что есть краса и правда на землѣ:  
все прахъ и тлѣнь и мразъ и все подобно тлѣ  
разрошейся въ тѣни надъ высохшимъ болотомъ (ст. 79).

Раз він горячо любить свою Червону Русь і жде не дождеся її свободи (ст. 109), то знов на подобу старозавітного Іова проклинає рідного батька й матір' і то без ніякої причини :

Клянущи тотъ мигъ, когда изъ нѣдръ вселенной  
меня любовь на свѣтъ провзвела,  
клянущи и тѣхъ, чьей похотью мгновенной  
я вызванъ въ міръ для бѣдствія и зла (ст. 81).

А всьому тому одна причина: автор складає вірші головою, не серцем, а в його голові нема одноцільного світогляду, нема твердого ідейного ґрунту, на яким би автор стояв міцно і непохитно. Через се його патріотизм холодний, вирозумуваний і абстрактний і губить ся в таких загальних фразах, як „нашъ вѣкъ русско-славянскій“ і в такій дитинячій філософії :

Лѣтъ тысячу былъ вѣкъ романскій,  
вторую тысячу — германскій,  
а третья тысяча пришла —  
тутъ насъ судьба ужъ призвала,  
ура, нашъ вѣкъ русско-славянскій (ст. 128).

Ще найбільш ориґинальні у д. Вергуна ті вірші, де говорить ся про любов. Се чуте за надто індивідуальне, щоб навіть у позиченій формі не проявити власної авторової душі. Та тут власне найліпше видно, що „і в Парижу не зроблять із вівса рижу“ : що навіть удрапований плащем Пушкіна чи Лермонтова галицький Рутенець не перестане бути Рутенцем із грубо змісловим, декуди цинічним поглядом на жінку і на любов, з серцем повним еґоїзму

і невіри. Ось поет готується стрічати іменини своєї милої: рано він піде в поле, нарве півтів, плестиме вінки —

Завтражъ рано, чуть заря,  
трудъ мой милой поднесу я,  
и блаженство поцѣлуя,  
можетъ быть, узнаю я (ст. 88).

Ось він в милою глядить на зорі „въ восторгѣ нѣмомъ“, а коли їй говорить що з нею, то хіба про погоду („слагалъ я природѣ хвалу“). Ось він згадує ті „щасливі“ дні, коли в якійсь альпійській долині

сбыли ся радостные сны  
моей любви, любви случайной,  
твоей любви — запретной, тайной (ст. 91),

і він згадує всі деталі цього „щасливого“ випадка: і дуб зелений, і густі ялички довкола, і пахучу траву.. Раз тільки в своїх мріях д. Вергун за якимсь чужим прикладом піднімається трохи вище, коли кличе свою милу:

„родная моя,  
умчимся со мною въ другіе края,  
тамъ солнце уже пробудило весну,  
тамъ я въ море нѣчи тебя окуну,  
и стану и пѣть и любить и трудиться,  
и стану съ врагами безъ отдыха биться,  
и вмѣстѣ съ тобою, тобой окрыленный  
войду я въ храмъ славы, вѣстунъ вдохновенный (ст. 97).

Та їй тут характерно, що се фантастичне щастє являєть ся д. Вергунови можливим тільки десь далеко, в чужому краю. Але д. Вергун швидко признаєть ся, що всі ті любовні мрії у него — брехня.

Любовь! когда-то это слово  
звенѣло свято мнѣ и ново,  
а нынче я въ любовь не вѣрю  
и, какъ другіе, лицемѣрю (ст. 94).

Без потреби д. Вергун приплітає тих „другихъ“ до свого лицемірства; його власне лицемірство через се не буде красше. Не лицемірить д. Вергун лиш у одним — в тім розуміню любови, яке бачимо в його віршах:

Вздыхаю голову понуря,  
 на сердде руку положивъ,  
 глаза такъ томно-томно щуря  
 и долу взоры потупивъ  
 шепчу я страстно: дорогая,  
 открой, открой блаженство рая,  
 о, дай извѣдать чары страсти,  
 дай испытать небесной сласти  
 и упоенья и забвенья,  
 божественнаго наслажденья, —  
 и много-много пошлыхъ словъ  
 и звонкихъ пѣсенъ и стиховъ (ст. 94).

Справді, „пошлыя“ слова. А як виглядають ті „звонкія пѣсни“, якими д. Вергун добираєть ся до серця своєї милої, на се маємо також гарний примір між його віршами. Подаю сю пісню в повні:

Ахъ, дѣва-дѣвчина,  
 ахъ, очи-пучина,  
 ахъ, щечки-калина,  
 а губки-малина,  
 зачѣмъ ты приглянулась миѣ?

Малину смакуя,  
 калину помну я,  
 и очи цѣлуя  
 ужъ дяо въ нихъ найду я  
 и самъ поселю ся на днѣ.

Засохнетъ малина,  
 поблекнетъ калина,  
 изсякнетъ пучина,  
 зачахнетъ дѣвчина  
 отъ жару, въ любовномъ огнѣ (ст. 85).

Що там скажуть Великоруси про иньші сторони Вергунових віршів, — у сьому одному я певен, що своїм розумінем любови і своїми поглядами на жінку як на „малину“, яку слід тільки смакувати та на „калину“, яку треба „мяти“, він не дуже заімпонує їм. Там такі річи були старомодними вже за часів Радіщева.

Іван Франко.

